

Nr. 10

15. august 1969

Hedeselskabets
årsmøde i Ribe

Årsberetning 68-69

Hedebrugets årsmøde

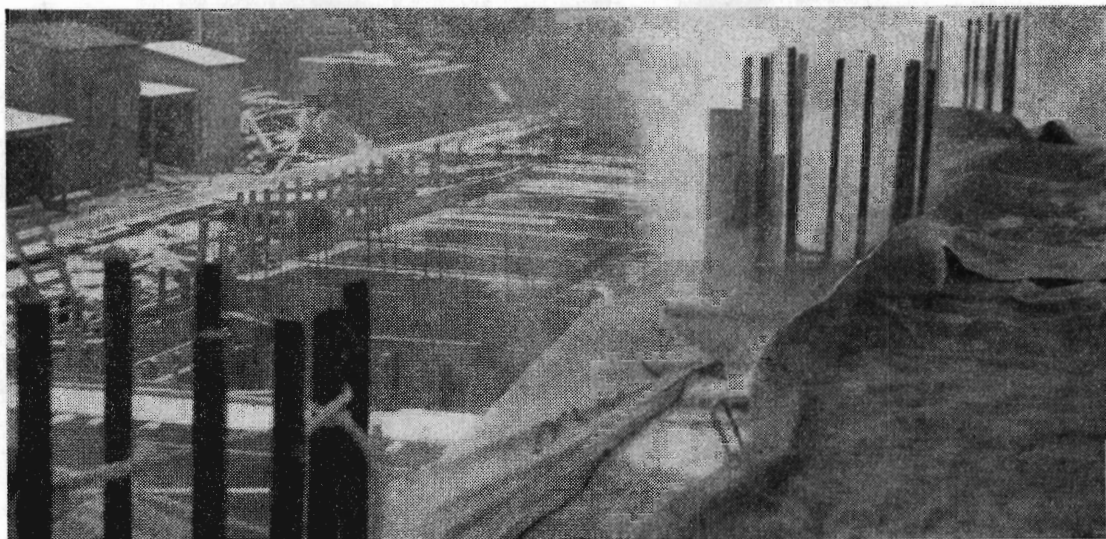
Svenske og norske
erfaringer

vedr. skovgødskning

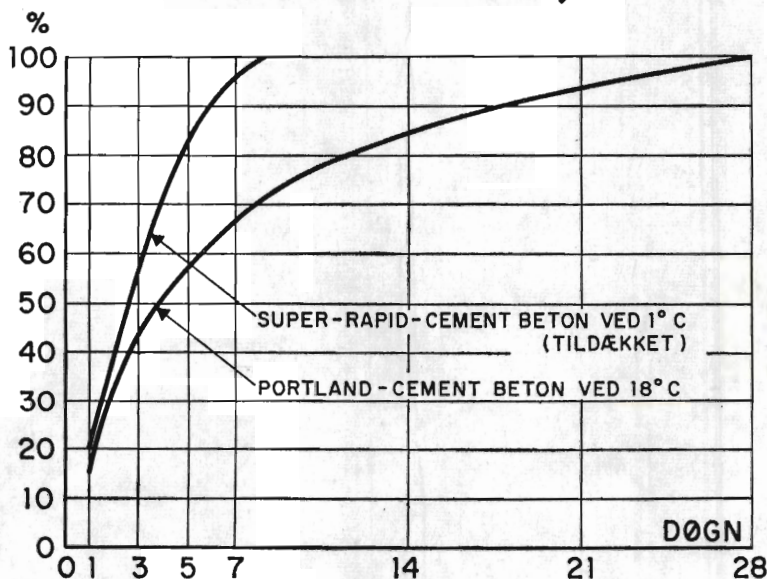
90. årg.

Oplag: 17.600

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

- ved betonstøbning i kælde

SUPER-RAPID-CEMENT

(HURTIGHÆRDENDE PORTLAND-CEMENT)

Den har stor hærtningsvarme og hjælper derfor tildækket beton til at bevare temperaturen så høj, at hærtningen ikke går i stå.

Styrkerne for Portland-Cement-beton ved 18° C og for Super-Rapid-Cement-beton ved 1° C tildækket, (samme vandcementtal),

*- fås hos
byggematerialeforhandlere
over hele landet*

A/S DANSK CEMENT CENTRAL

■ AKTIESELSKABET AALBORG PORTLAND-CEMENT-FABRIK ■

115 heste og 4-hjulstræk Ford County 1124

Danmarks største landbrugstraktor ● 115 HK ved 2250 RPM - cylindervolumen 5950 cm³ ● Drejningsmoment 38,1 kgm ved 1500 RPM ● Helt uafhængigt kraftudtag på 93 HK ved 1000 RPM ● Venderadius uden styrebremser 11,7 m ● Venderadius med styrebremser 5,6 m ● Bremsene virker på alle 4 hjul ● Differentialespærren virker på alle 4 hjul ● Hjælpecylinder til særligt tunge redskaber er standard.

Tal med Ford traktorforhandleren om fordelene ved 4-hjulstræk og få County 1124 demonstreret på Deres gård.

**TRAKTORER
MASKINER**

**WHEEL HORSE
HAVETRAKTOR
gør arbejdet
til en leg**

Mange anvendelsesmuligheder:
Gartneri, industri, parker og boligkarreer.

Typer: 7 HK – 8 HK – 12 HK.

Stort udvalg i tilbehør: Plov, harve, fræser, fejmaskine, sneskraber, vogn m. m.

Ring efter brochure
eller få en demonstration
hjemme hos
Dem selv.

Priser fra kr. 4950,-
(excl. moms)

FORHANDLERE OVERALT

**WOLSELEY
HAVEFRÆSER
gør arbejdet
til en leg**

Havefræseren med det største udvalg i tilbehør, fræsere, plove, skuffejern, hakkerotorer, plæneklippere, fejekoste, kartoffeloptagere, hyppeplove, sneskrabere samt vogne.

12" dybdefræsning
i fuld bredde.

Ring efter brochure
eller få en demonstration
hjemme hos Dem selv.

Priser fra kr. 1195,-
(excl. moms)

S.C.SØRENSEN A/s

HJØRRING FREDERIKSHAVN AALBORG RANDERS AARHUS HERNING HORSSENS ESBJERG
(0891) 1500 (08) 421700 (08) 132500 (06) 421111 (06) 131011 (07) 124700 (05) 621111 (05) 122500

VI ER ALTID TIL DERES TJENESTE...

Det er det enkleste at have overenskomst med redningskorpserne om brandslukning, redningstjeneste samt ambulance- og sygekørsel.

De danske redningskorps

Hedeselskabets Tidsskrift

TIDSSKRIFT FOR GRUNDFORBEDRING OG SKOVBRUG

Nr. 10

15. august 1969

90. årg.

udgår 16 gange årligt til medlemmer. – Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. (06) 62 61 11. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er årligt mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør HAR. SKODSHØJ. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), distriktsbestyrer J. Alsted, kontorchef B. Dalberg-Larsen og afdelingschef N. Venov. Trykt i Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Hedeselskabets årsmøde i Ribe. – Årsberetning 1968-69. Afsluttende bemærkninger ved direktør Fr. Heick. – Hedebrugets årsmøde 1969. – Vestjyllands Mergelforsyning. – Nogle nyere svenske og norske erfaringer vedrørende skovgødsning.

Forsiden: Flyvebillede fra foråret 1969, der viser den delvis udtørrede Bølling sø, hvorfra Karup å begynder. (has. fot.)

Hedeselskabets årsmøde i Ribe

Det danske Hedeselskabs årsmøde i Ribe den 24. juni holdtes på »Klubben»s hotel. Tilslutningen var omtrent som sædvanlig. Blandt de mange gæster var der i år mange med særlig tilknytning til marskproblemerne.

Repræsentantskabets formand, kammerherre, hofjægermester *Chr. Mourier-Petersen*, Rugaard, indledte traditionstro med at foreslå en telegrafisk hilsen til Hedeselskabets protektor, Kong Frederik. Senere på dagen indløb en tak og hilsen fra Hans Majestæt.

Med hjertelige mindeord omtalte formanden de, der i årets løb var gået bort. Blandt repræsentantskabets medlemmer var det fhv. amtmand K. Friis-Jespersen, Klampenborg, og planteskoleejer Oscar Bang, Nykøbing M., og blandt Hedeselskabets medarbejdere forst-assistent Kr. V. M. Boldrup, Stoholm. Et »Ære være disse mænds minde« fik tilslutning fra forsamlingen ved, at den rejste sig.

Formanden bød derefter velkommen til de repræsentanter, der

Kammerherre Chr. Mourier-Petersen

her mødte for første gang: Amtmand *A. Bach*, Ringkøbing, civilingeniør *C. P. Falck*, Århus, og godsejer *Herluf Schütte*, Eskjær pr. Jernbjerg.

ÅRSBERETNINGEN

blev derefter forelagt af direktør *Fr. Heick*, således som den har været optrykt efter manuskript i Hedeselskabets Tidsskrift nr. 8 og 9 og afsluttes i dette nummer. Beretningen påhørtes med stor opmærksomhed. Udenfor det trykte materiale beskæftigede direktøren sig indledende med nogle aktuelle betragtninger om selskabets vedtægter. Repræsentantskabet er indvalgt efter den hidtidige amtsopdeling, og det vil således kræve en ændring af selskabets vedtægter, når de nye amtskredse gennemføres. De senere års udvikling har vist, at selskabets formålsparagraf vanskeliggør at optage forskellige arbejdsområder, hvis det skal være i overensstemmelse med aftalerne med de bevilgende myndigheder. Det gælder områder som spildevandsproblemet, naturpleje og f. eks. at løse opgaver i u-landene. Der må naturpleje til ved siden af de opgaver, der direkte fremkommer med den nye naturfredningslov, og kloakering og spildevandsrensninger er så store kommende opgaver, at investeringer her skal og må være centrale opgaver, hvor forskning og planlægning må koordineres. Hedeselskabet har gang på gang mødt indtrængende opfordringer til at gå med på disse felter, men har på grund af formålsparagraffens udformning været tilbageholdende. Tiden er nu inde til at bringe disse

Direktør Fr. Heick

forhold i orden ved revision af vedtægterne, og direktør Heick udtalte forventning om, at dette måtte kunne være forberedt til årsmødet i 1970.

Beretningen hilstes med stærkt bifald, og repræsentantskabets formand betegnede i sin tak for beretningen denne som lang og interessant, men en beretning, man kunne glæde sig over, fordi den pegede på de mange opgaver, der stadig stod for, og bl. a. også rummede et lyssyn, der opmuntrede.

FORHANDLINGEN

blev ikke langvarig.

Direktør *Niels Basse* indledede med at takke for både den mundtlige og den skriftlige beretning. På et enkelt punkt ville han være mere optimistisk end direktør Heick, idet han havde gjort den erfaring med hensyn til hedebonden, at det er manden og ikke jorden, det kommer an på. I Hedeselskabets formålsparagraf hedder det, såvidt jeg husker, at selskabet skal medvirke til at frugtbargøre Danmarks jord. Det er en stor opgave, hvor der stadig kan sættes ind med dybpløjning, afvanding osv. — den paragraf må kunne bevares. Jeg håber, at det fortsat i videste forstand må være Hedeselskabets hovedopgave at forøge produktionen på marker, i enge og skove, så der fortsat skabes bedre levevilkår for befolkningen. Ellers er der grund til at være bekymret for fremtiden. Når alt er i fremgang, er det en

let opgave at følge med og udvikle efter kravene. Trækker der mørke skyer op, bliver det noget andet og meget krævende. I beretningen fandt direktør Basse grundlag til at komplimentere for, at selskabets ledere stadig havde et vågent øje for, hvad tiden kræver.

Repræsentanten for Ribe Amts Husmandsforening, *Ove Lykke Sørensens*, Rodebæk, glædede sig over den indholdsrige beretning. Han efterlyste en forklaring på, hvorfor der er mennesker, der er bange for ordet landvinding. Det er nødvendigt for landbruget at producere. Landbruget har brug for al den vejledning og hjælp, det kan få, og det er det rene sludder, når nogen taler om, at Hedeselskabets tid er forbi. Hernede har vi i høj grad brug for dets arbejde. Taleren pegede på, at hele spørgsmålet om digerne langs marsken og marskens sikring måtte undersøges til bunds. Det kan ikke nytte at lade tiden gå.

Godsejer *H. Schütte*, Jebjerg, opfordrede Hedeselskabet til at gå ind i samarbejde med naturfredningsmyndighederne. Han pegede på, at der udmærket kunne plantes på god måde, f. eks. med lave buske som slåen og lign. langs vejene. Der kunne her læres en hel del fra Holland og Tyskland. Ville i øvrigt udtrykke sin tilfredshed med Hedeselskabet og takke det for dets indsats, men Hedeselskabet skulle ikke nøjes med at vende kinden til, når det gik ud over selskabet. Der er grundlag og motivering nok for at slå igen.

Landsretssagfører *J. Hald*, København, fik besvaret et spørgsmål om omlægning af gamle dræn, og

Proprietær *O. U. Jepsen*, Eskjær, Tolne, udtalte tilfredshed med planerne om at udforme nye målsætninger.

Det er rimeligt, at en 100-årig vedtægt ikke længere slår til. Taleren ville gerne have forklaret, hvorledes direktør Heick kunne sige, at Skjern å-reguleringen er en forudsætning for en teknisk-økonomisk egnsudvikling for Tarm-Skjern-området.

Taleren erindrede om, at nok skal der arbejdes med frugtbargørelse af jorden, men det er ikke mindre rigtigt, som tiderne udvikler sig, at *værne* naturen, og kan vi få den bemærkning ind i vedtægterne, er det noget meget væsentligt. Renholdelse, rensningsanlæg og lign.

er med til at værne naturen, så vi på rette måde kan lade fremtiden overtage den.

Til slut udtalte taleren et ønske om, at Hedeselskabet medvirkede til at slå en så tåbelig historie ned som den, der kort før på opsigtvækkende måde var lanceret, at børn skulle være varigt forgiftede, nogle endda døde, efter nitratforgiftning som følge af landbrugets brug af gødningsstoffer. Enhver læge vil kunne bekræfte, at det er det rene vrøvl.

Amtsrådsmedlem *H. Svendsen*, Nyker, beskæftigede sig med problemerne omkring rensningsanlæg. Der mangler her kontrol med anlægsomkostninger og effektivitet. Kan Hedeselskabet ikke gå ind her som f. eks. et kontrolorgan?

Direktør *Heick* takkede for de forskellige udtalelser. En ny formålsparagraf skal formes på et så bredt grundlag, det er muligt.

For Ribe-marsken var det farligt at fortabe sig i årelange diskussioner. Som bekendt er den bedste løsning jo den gode løsnings værste fjende, fordi det kan vanskeliggøre overhovedet at nå til en løsning.

Til proprietær *Jepsen* nævnede direktør *Heick* afvandingen af Tønder-marsken som et eksempel på, at den slags produktive foranstaltninger satte en stopper for stagnation, og fra Herning og Grindsted m. fl. byer understreges, at en effektivisering af landbruget får stærke bivirkninger i form af teknisk udvikling.

Spørgsmålet om kontrol af rensningsanlæg eller lignende var ikke en opgave for Hedeselskabet. Det må være noget, som amtskommunerne må tage op, men det er rigtigt, at det er overordentlig vigtigt. Kan vort laboratorium eller vore teknikere komme ind som rådgivere eller ved teknisk hjælp, så er vi parat.

Dermed sluttede forhandlingen, og beretningen toges til efterretning.

REGNSKABERNE

Direktør *Fr. Heick* gennemgik driftsregnskab og budgetter og kommenterede en lang række af de enkelte poster med oplysende enkeltheder. Regnskab og budgetter godkendtes enstemmigt.

FOREDRAG

Amtmand *A. Bach* holdt derefter foredrag om egnsplanudvalgenes opgaver, og arkitekt *Ib Møller* talte om landskabsplanarbejdet i Ribe amt. Sidstnævnte foredrag var underbygget med en serie lysbilleder om amtets forhold. Begge foredrag vil senere blive gjort til genstand for nærmere referat her i Tidsskriftet.

VALG

I eftermiddagens lukkede møde behandlede en række interne forhold.

Der foretoges valg af repræsentanter i henhold til vedtægternes § 6, og godsejer *H. H. Lüttichau*, Tjele, direktør *A. W. Nielsen*, Valby, fhv. landbrugsminister *Chr. Thomsen*, Viborg, direktør *Finn Thøgersen*, Taastrup, direktør *Finn Hjerl-Hansen*, Hørsholm, og direktør *B. Stausholm*, Pindstrup, genvalgte.

Til bestyrelsen genvalgte hofjægermester *A. Olufsen*, Quistrup, som formand for repræsentantskabet genvalgte kammerherre *Chr. Mourier-Petersen*, Rugaard, og som næstformand nyvalgte godsejer *H. H. Lüttichau*, Tjele, idet godsejer *A. Pontoppidan*, Constantinsborg, frabad sig genvalg.

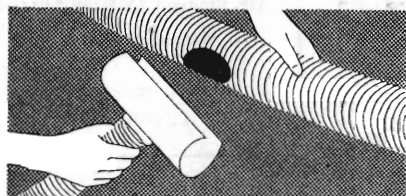
Kasse- og regnskabsudvalget og revisor genvalgte, og årsmødet i 1970 fastsattes til afholdelse i Herning.

UDFLUGT FOR REPRÆSENTANTSKAB OG GÆSTER

Den følgende dag skulle repræsentantskabet og Hedeselskabets gæster have besøgt forsøgsarealet vedrørende dræning i Ribe-marsken. Desværre forhindrede et voldsomt regnvejr dette, så udflugten gik direkte til *Skærbæk planteskole*, hvor skovrider *Lindskov-Christiansen* fortalte om den store planteskoles virksomhed og foreviste de nyopførte bygninger. Borgmester *Paulsen*, Tønder, der er formand for Plantningsselskabet Sønderjylland, som ejer planteskolen, fortalte om selskabets historie og mindede i taknemlige ord om, at det den 24. juni var 50 år siden, Hedeselskabet rejste spørgsmålet om at stifte plantningsselskabet.

Dagen sluttede med en fornøjelig frokost på Hotel Lakolk, Rømø.

DRÆN-RØR

HANDELS- OG INGENIØRFIRMA

BRAGE

MICHELSEN

INDHENT TILBUD.

TARKETT P.V.C.-RØR EN GROS - SNEBÆRVEJ 11 - HØJBJERG - TELEFON AARHUS 06 - 2710 44

EFFEKTIVE, FUNKTIONSSIKRE DRÆNRØR MED »VORTER«

TARKETT P.V.C.-rør er en revolutionerende nyskabelse og har allerede vundet stærk udbredelse. Drænrørene er fremstillet i slagfast, frostsikker hård P.V.C., og har 17 cm² vandtagningsareal på 1000 slidser, fordelt over 250 »vorter« pr. løbende m. Drænrørene er korrugeret og har derfor stor modstandskraft overfor tryk. Den fleksible konstruktion giver funktionssikre ledninger under de vanskeligste forhold. Drænrørene leveres i ruller. Længde pr. rulle, diameter og vægt er anført her:

YDRE DIAMETER mm	LÆNGDE/RULLE m	VÆGT/RULLE kg
50 (2")	300	53
90 (3")	150	63
110 (4")	100	55
160 (6")	50	60
225 (9")	6	

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon (075 1) 921

NORMRØR

med garantimærket
Imprægnering Brøndrør

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (076 1) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15
Lørdag lukket
Aftenspedition:
Fredag kl. 18.30-20

Filialer:

Karup
Flyvestationen Karup
Mammen
Løgstrup

Den almindelige Brandforsikring

før Randbøgninger, oprettet ved kongelig Anordning
af 1792

Brandforsikrer Bøgninger
- færdige og under Udførelse -
med fast Inventar

HOVEDKONTOR:
STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.
C.: 1100

Husk at melde flytning til postvæsenet

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

ØLGOD
TH. (052) 4 47 11

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Generationsers tillid ...

... det bedste fundament
for en moderne bank

DEN DANSKE PROVINSBANK

AARHUS . ODENSE . AALBORG . KØBENHAVN

Omhyggeligt behandlede

skovplanter

i værdifulde provenienser

DANPLANEX

PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33*

Rødkjærsbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærsbro (076 - 5 91 11) 14

FORLANG TILBUD

Fører kun Δ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50*

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter

Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl. lin.)

Kontortid:

Mandag, tirsdag

og onsdag 10-16

torsdag og fredag 10-17,30

Aktieselskabet
L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Telf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

Kjellerup Betonvarefabrik

 ved J. T. Birk

Tlf. Kjellerup (068) 8 10 45. Efter kl. 17: Tlf. Rødkjærsbro (076 - 5 91 11) 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

Stenvad Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

TIL ALT BYGGERI
FIBO LETKLINKER

TIL HURTIGT BYGGERI
FIBO FACADEELEMENTER

TIL RATIONELT BYGGERI
FIBO VÆGELEMENTER
HB-system

TIL INDUSTRIELT BYGGERI
FIBO DÆK- OG
TAGELEMENTER

FISKBÆK PRODUKT $\frac{1}{2}$
6920 Videbæk . tlf. (07) 17,13 00

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. a. **Alle størrelser i drænrør leveres**
Telefon Viborg (06) 62 13 30

AALBORG
AKVAVIT

Årsberetning 1968-69

(Fortsat)

Afsluttende bemærkninger ved direktør Fr. Heick

I mine sammenfattende bemærkninger vil jeg vende tilbage til den lidt lysere tone, der i år går gennem plantningsafdelingens afsnit af beretningen. Lagerophobningen af råtræ efter stormfaldskatastroferne blev reduceret hurtigere end forventet, og træindustrien og herunder spånpladefabrikkerne nåede i beretningsåret frem til fuld udnyttelse af produktionskapaciteten. Bag den ændrede situation ligger en aktivitetsforøgelse både her hjemme og i vore nabolande, der har givet mulighed for udvidelse af bygge- og anlægsvirksomhed.

En tilstræbt konjunkturafmatning i Vesttyskland blev for et par år siden afløst af en expansiv økonomisk politik, og det gav mulighed for afsætning af betydelige mængder træ til bygningsformål til dette land, og afsætningen hertil er fortsat god. I fagpressen blev det i indværende forår meddelt, at den høje byggeaktivitet i U. S. A. og Japan beslaglægger Canadas træeksport, og at dette land derfor ikke i år er sælger på det britiske marked. Det har lettet afsætningen af træ fra Skandinavien og Rusland i England og fremkaldt en vis prisstabilitet. Også her er den globale sammenhæng en håndfast realitet.

Den herhjemme konstaterede stabilisering i afsætningen af skovens produkter har endnu langt fra formålet at skaffe økonomisk balance i vort skovbrug. Omkostningsstigningen løber fortsat stærkest, og derfor er målsætningen for dansk skovbrug fortsat til debat. Det må antages, at betydelige skovarealer vil få en udformning, så de bedst muligt tjener rekreative formål, og nye tilplantninger fortrinsvis på svage boniteter kan forventes gennemført med en sådan udvikling for øje.

I plantningsafdelingens beretning er det anført, at den udformning, som loven om landbrugsejendomme fik ved revisionen i 1967, vanskeliggør en sådan udvikling. I denne lov blev landbrugspligten på en vis måde lettet, idet det gamle krav om, at en landbrugsejendom skal være forsynet med landbrugsbygninger, blev forladt. Man erkendte, at det ved kvægløs landbrugsdrift er urealistisk at opretholde et sådant krav.

Lovgivningen fastholdt imidlertid begrebet landbrugspligt, og for at have noget at holde denne fast på, blev det i loven fastslået, at en ejendom med landbrugspligt principielt skal omfatte beboelsesbygning, hvorfra jorden kan drives, og jorden skal drives »jordbrugs-

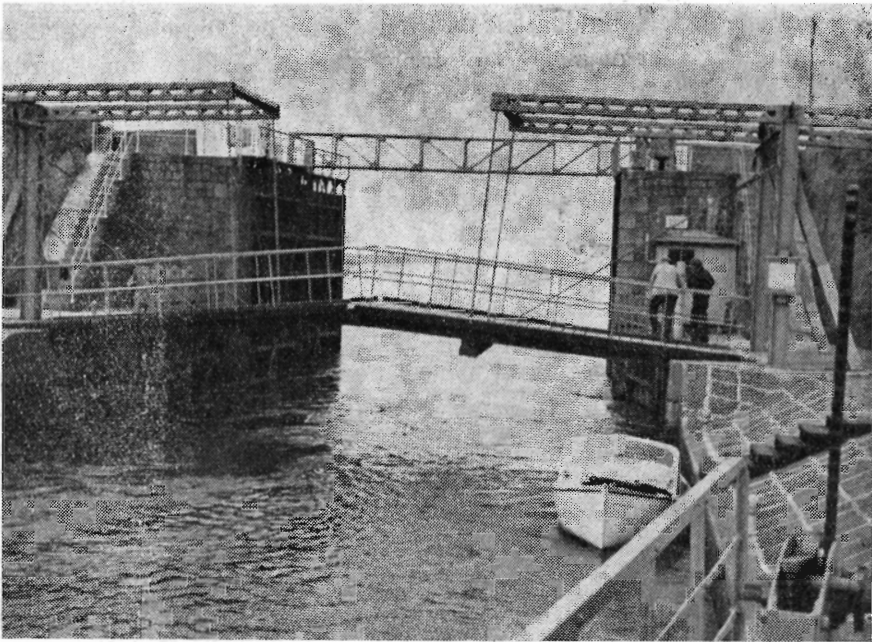

Ribe-marsken udenfor havdigerne angribes af havet, og klægen står med næsten lodret skrænt i ca. 1,5 meters højde.

mæssigt«. Dette sidste fortolkes sådan, at landbrugspligten forudsætter dyrkning af almindelige landbrugsafgrøder eller juletræskulturer og evt. planteskoledrift. Ved at lægge landbrugspligten over på dyrkningen af jorden er yderligere skovplantning blevet vanskeliggjort. Nytilplantning kan nu kun finde sted efter dispensation, og en ansøgning herom er i reglen ret tidkrævende, da den ofte skal forelægges en række forskellige myndigheder.

Landboloven skal til revision i folketingsåret 1970/71, og landbo-kommissionen er i færd med at gennemgå problemerne. Spørgsmålet om, hvorvidt vi skal opretholde landbrugspligten i dansk landbolovgivning, er af overmåde stor betydning for den fremtidige udvikling for dansk landbrug. Plantningsproblemet er kun en detalje heri, men denne detalje må indgå i overvejelserne. Det er ikke sikkert, at fremtidige tilplantninger på tidligere landbrugsarealer ensidigt vil have vedproduktion for øje. Forskellige former for rekreative beplantninger kan under visse omstændigheder også blive nytteskov.

Plantningsafdelingens anden store opgave er tilknyttet læplantningsarbejder, og her står etableringen af et nyt hegnsystem på egnsbasis til afløsning af de gamle udlevede nåletræshegn på dagsordenen. For os, der står i det daglige arbejde hermed og mærker den stigende angst i landbrugskredse på vindudsatte steder for at kom-

Kammersslusen, hvor Ribe å føres gennem havdiøget.

me for sent med læhegnenes fornyelse, er det helt uforståeligt, at landboorganisationerne endnu ikke har kunnet komme igennem med et ønske om de hertil nødvendige, men dog beskedne bevillinger.

Det er bemærkelsesværdigt, at såvel mose- og engafdelingen som kulturteknisk afdeling har fuldt op at gøre trods den fortsatte modgang for dansk landbrug. En af forklaringerne er, at markbrugets rationalisering og mekanisering, der forudsætter tungere og tungere maskiner, kræver større og større markskifter uden våde partier. Kravene til velafvandede marker er stigende. Endelig må afdelingerne påtage sig afvandingsopgaver og beslægtede opgaver, også i områder udenfor landbrugets kreds. I årsberetningen er omtalt aktuelle opgaver i Ribe amt, og her gør distriktsbestyrer Martin P. Kristensen fra Varde-kontoret rede for afvandingsopgaver i sommerhusområder ved Vejrs og Blåvand samt på Fanø. Fredningsbestemmelser og sundhedsbestemmelser indsnævrer de områder, der må anvendes til sommerhusbebyggelse, og for at folk kan befinde sig godt i et sommerland, er det nødvendigt, at afvandingen er i orden, at der er en forsvarlig kloakering, og at der er mulighed for at få frisk og sundt drikkevand. Afvandingen og kloakeringen må ofte løses i sammenhæng, og dermed har vi den situation, at afvandingsopgaver fortsætter i kloakeringsopgaver, og hertil må knyttes anlæg for rensning af spildevand. Spildevandsanlæg og kloakeringsanlæg er ifølge intern aftale

almindeligvis henlagt til kulturteknisk afdeling, der beskæftiger ingeniører med specialuddannelse på dette område. Disse opgaver har i de senere år fået et så stort omfang, at Hedeselskabet må koordinere alle kræfter for på rimelig måde at kunne imødekomme anmodninger om bistand. Derfor har vi nedsat et udvalg bestående af teknikere fra de to afdelinger, der har fået til opgave at stille forslag om retningslinier for et udvidet samarbejde. Et samarbejde mellem agronomer med kulturteknisk erfaring og ingeniører med specialviden om spildevandsproblemer og kloakeringsopgaver indebærer mange muligheder.

Det begrænsede tilskud til grundforbedringsarbejder er med den fortsatte omkostningsstigning en reel nedskæring af bevillingen, og dette føles endnu mere generende efter det foreløbige stop for landvindingsarbejder. Visse afvandingsarbejder i grænseområdet mellem de to love søges nu fremmet under grundforbedringsloven. Det af landbrugsministeren dekretede foreløbige stop for landvindingsprojekter har bragt nogle lodsejerkredse i en vanskelig situation, og en endelig afgørelse af dette spørgsmål trænger sig på.

Samtlige verserende landvindingsprojekter er vandløbsreguleringer, så ordet landvinding er i realiteten misvisende. Ved disse projekter får en del ejendomme marginaljord ofte af bedre bonitet end landbrugets øvrige arealer, men hovedsagen er, at reguleringerne giver mulighed for tilstrækkelig afvandingsdybde for store områder. Såfremt landvindingsloven forbliver ude af kraft, og der ikke sker udvidelse af grundforbedringsloven, vil lodsejerne blive nødt til at anvende vandløbslovens almindelige regler, og her forudsættes financieringsbistand fra kommunale myndigheder. Kommunalfolk har derfor en særlig interesse i, at landvindingsloven fungerer.

Den ændrede byrdefordeling mellem stat og kommune vil sandsynligvis give kommunerne en ny stilling i forhold til vandløbene. Den halvdel af omkostningerne ved vandløbenes vedligeholdelse, der hidtil er betalt af staten, forventes efterhånden at overgå til henholdsvis amts- og sognekommuner mod, at kommunerne tilstilles et rådighedsbeløb. Statens bidrag til vandløbenes vedligeholdelse består derefter ikke af »øremærkede« penge. Kommunerne kan nemlig frit disponere over rådighedsbeløbene, og det er ikke sikkert, at dette i det lange løb vil blive til gavn for vandløbenes vedligeholdelse. Den nuværende ordning fungerer tilsyneladende godt. Der er fremført enkelte klager over vedligeholdelse, men det er Hedeselskabets opfattelse, at det drejer sig om undtagelsestilfælde. Landbruget bør følge udviklingen under de nye forhold med bevågenhed.

De nylig vedtagne ændringer i vandløbsloven og de kommende ændringer i tilgrænsende love vil sikkert stille øgede krav til Hede-

Begge billeder hentet fra en trykvandsdræning ved Borrevejle i forbindelse med vejanlæg. Øverst aftedes gennem det lige etablerede ca. 12 meter dybe lodrette dræn ca. 10 liter vand pr. sekund.

selskabet. Det bliver nødvendigt med mange nye rensningsanlæg selv for små bebyggelser, men Hedeselskabet står godt rustet til at gøre en indsats. Kulturteknisk afdeling har en medarbejderstab, der omfatter højt kvalificerede teknikere, som efterhånden har stor erfaring

i spildevandsrensning, og de støttes af et godt laboratorium med specialviden og specialudstyr til opgaven.

Dette laboratorium har også en stærk position vedrørende jordbrugsanalyse, men laboratoriet er blevet Hedeselskabets økonomiske smertensbarn. Landbrugets vanskeligheder har forplantet sig til vort laboratorium, idet der indgår langt færre jordprøver til analysering end for blot få år siden. Alle muligheder vil blive prøvet for at bevare laboratoriet så nær som muligt i dets nuværende form, for vi føler, at Hedeselskabet her har et godt aktiv for dansk jordbrug og et godt hjælpemiddel for den omfattende videnskabelige forskning, der udføres ved Hedeselskabets forskellige afdelinger.

Ved årsmødet ifjor var der en livlig forhandling om forslaget til den nye naturfredningslov og navnlig af den tvungne åbning af skove for publikum. Nu er loven en kendsgerning med visse lempelser i forhold til forslaget, og det må håbes, at loven som helhed må virke godt, og at den omstridte åbningsbestemmelse må bidrage til, at den stigende befolkning kan nyde skovens naturværdier i større omfang end tidligere og på en sådan måde, at ulemperne for skovejerne bliver af begrænset omfang.

Jævnside med forhandlingerne om forslaget til naturfredningsloven er der opstået en mere saglig forhandlingstone mellem de kredse, der dyrker specielle naturinteresser, og så den befolkning, der står som ejere af aktuelle områder. Erhvervslivets ængstelse for organer, der befatter sig med fredning, er under nedbrydning, og på mange områder føres der nu en for begge parter nyttig dialog.

Et led heri var en fællestur for ornitologer og kulturteknikere, som blev gennemført i fugletræksæsonen i dette forår. Man startede en tidlig morgen ved Egholmområdet, hvor Hedeselskabet efter anmodning fra Aalborg og Hjørring amtsråd har lavet et skitseprojekt for en vejforbindelse til øen Egholm. Dette projekt er tænkt fortsat med en vejforbindelse til Gjøøl og kombineret med et sluseanlæg for Ryåens udløb. Herved vil man få et ferskvandsreservoir, som for en lang årrække kan tilfredsstille Aalborg-Nørresundby-egnens industris stigende behov for ferskvand. Forandringen fra saltvand til ferskvand vil blive ledsaget af ændringer for fuglelivet, og indgående drøftelser mellem teknikere og ornitologer kan medføre, at anlæggets tekniske udformning kan tilgodese ornitologiske synspunkter.

Efter besigtigelse af landvindingsområderne ved Ulvedybet, Nissum fjord, Veststadilfjord, Ringkøbing-Skjern-engene og Fiilsø gav ornitologerne udtryk for, at de indvundne landøkonomiske og egnsøkonomiske fordele var nået på bekostning af ornitologiske værdier. Den seneste ornitologiske forskning har påvist, at vest- og nordjyske ferskvandsområder er af særlig betydning for fugletrækket til og fra

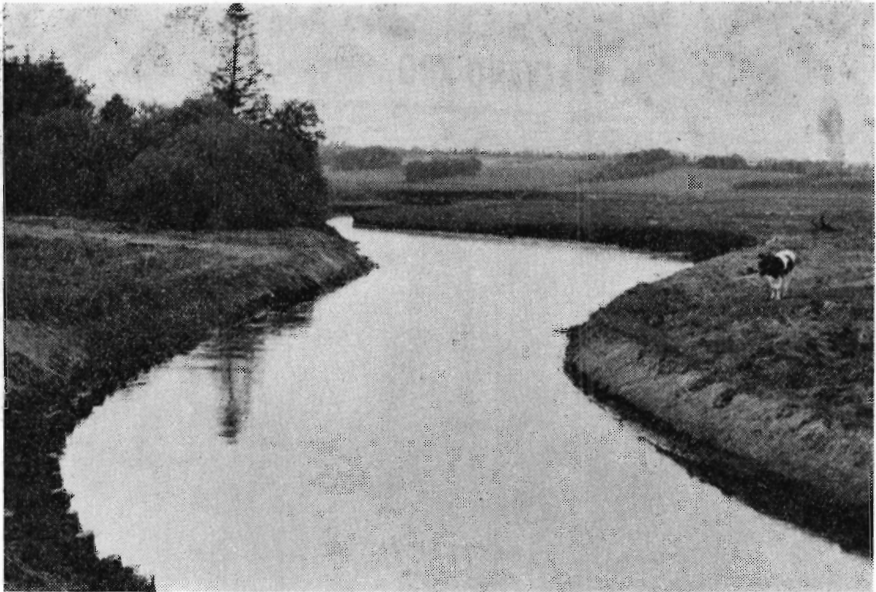

I maj havde Hedeselskabet arrangeret en tur fra Limfjordsvejlerne og syd på langs vestkysten med besøg på en lang række af de områder, hvor zoologer og naturfredningsfolk hævder, at Hedeselskabets landvindingsarbejder har haft en skæbnesvanger indflydelse på fauna og natur. En lille kreds af Hedeselskabets hårde kritikere var med, så det er forståeligt, at diskussionen var levende. Da forfatteren, redaktør Ole Vinding havde modtaget ovenstående billede af direktør Fr. Heick og ham selv, som kontorchef Dalberg-Larsen havde fotograferet, skrev han tilbage: »På billedet ligner vi to bondemænd under en handel. Jeg ser ud, som om jeg ville narre den anden, og derfor foreslår jeg — for at disculpere mig — følgende tekst: »Qvam diu dicis, credo, — postquam animo volvo.« Frit oversat: »Så længe jeg hører dig tale, tror jeg på dig, — bagefter kommer tvivlen.«

Syd- og Centraleuropa og ynglepladserne i Nordeuropa. Det anerkendtes, at ændringer i oprindelige planer for Ulvedybet og for Ramme å's udløb i Nissum fjord har været ornitologisk værdifulde, og det understreger betydningen af forhåndsdrøftelser mellem de to parter.

Dette blev endnu mere bestyrket ved et besøg ved det ca. 400 ha store ferskvandsreservoir, der er anlagt i forbindelse med reguleringen af afstrømningsforholdene ved Bongsiel i Sydslesvig. Her er i løbet af få år blevet et rigt fugleliv.

Kulturministeriets konsulent i naturfredningssager, skovrider Bjerke, deltog i turen, og han kom ved en drøftelse ved turens afslutning ind på fredningsproblemerne i al almindelighed, og han konkluderede

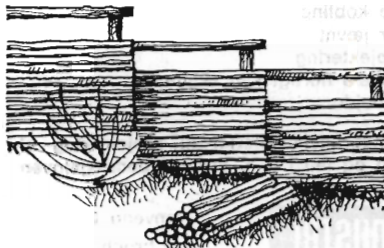
I anledning af, at en navngiven sportsfiske^r for en tid siden i »Dannevirke« rettede et angreb på Hedeselskabet for reguleringen af Gelså, bringer »Dannevirke« ovenstående billede, og redaktør Henry Hansen, Tofthund, skriver: »Det forekommer mærkeligt med et sådant angreb, fordi landmænd ønsker deres sure vandlidende arealer afvandet, og når spørgsmålet om demokrati er anvendt i den forbindelse, er det ved siden af, idet der ikke foretages en åregulering eller afvanding, uden et flertal ønsker det, og det er demokrati. At der så ved åreguleringen vises en pietetsfølelse over for terrænen og åslyngningen, så man netop bevarer den landskabelige kultur, det viser billedet her klart. Det er taget efter den sidste regulering af Gelsåen.«

derede, at fremtidig fredning i høj grad burde tilknyttes kommende naturparker.

Ved pletvise status quo-fredninger har generne ofte været mere åbenbare end resultaterne, idet disse fredninger ikke har været ledsaget af midler til opretholdelse af en tilsigtet tilstand. Dette vil formentlig blive rettet under den nye naturfredningslov. Muligvis kan der i forbindelse med denne lovs gennemførelse melde sig nye opgaver for Hedeselskabet..

Jeg vil slutte med at bringe en tak til Hedeselskabets dygtige medarbejderstab for målbevidst indsats. Vi bringer en tak til de bevillende myndigheder og en særlig tak til landbrugsministeriet for tillid og beredvillig støtte. Vi takker landbrugets og skovbrugets organisationer for godt samarbejde, og vi takker statens forsøgsvirksomhed i plantekultur og statens forstlige forsøgsvæsen og de mange konsulenter på de forskellige fagområder, som Hedeselskabet i årets

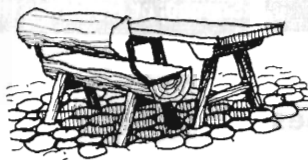
FÆRDIGE RAFTEHEGN OG HEGNSMATERIALER

Gælder den hegn - så er det nu Foråret er det helt rigtige tidspunkt for hegnsarbejde. Hedeselskabets hegn glider smukt og naturligt ind i omgivelserne og giver læ for planter og buske. - Som ramme om »STUEN I HAVEN« er Hedeselskabets hegn helt ideelt - det skaber lun og ugenert hygge.

Tal med Hedeselskabet om hegn. Vi har mange forskellige typer »klar til opstilling raftehegn« + de populære EGE-HEGN, EGE-HAVEMØBLER og EGE-BROLÆGNINGSKLODSE.

Husk også Hedeselskabets TRÆKULSBRIKETER og TRÆKUL til barbecues, haveovne og grill.

Desuden har vi alle tænkelige materialer, dersom De selv ønsker at bygge Deres raftehegn. Rekvirér vore brochurer over færdige hegn, raftehegnsmaterialer og hegnstips til selvbyggere.

H **HEDESELSKABET**
BRANDE
TLF. (07)*18 10 88

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/s MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingeniørforeningens normer

Bjerringbro
Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938
Bjerringbro (076) 8 11 11

Alle Δ mærkede rør
impregnerede og
uimpregnerede

Stort lager
Aldrig leveringsdygtig

Det Jansen Buchske legat

KASSEREGNSKAB FOR ÅRET 1/4 1968 - 31/3 1969

Kassemellemværende med Hedeselskabet 1/4-68	105.964,06	
Afdrag på prioritetsgæld	4.800,00	
Formindskelse af effektbeholdning		2.500,00
Plantagens driftsunderskud 68-69	11.774,41	
÷ berigtigelse til do. 67-68	8.500,00	
Kassemellemværende med Hedeselskabet 31/3-69		111.538,37
	114.038,47	114.038,47

STATUS PR. 31. MARTS 1969

	Aktiver	Passiver
Den Jansen Buchske plantage og skovridergård, ejendomsværdi		
900.000 kr.	215.292,71	
Beholdning af skoveffekter	15.000,00	
Prioritetsgæld		81.600,00
Det danske Hedeselskab		111.538,47
Kapital		37.154,24
	230.292,71	230.292,71

Viborg, den 2. juni 1969.

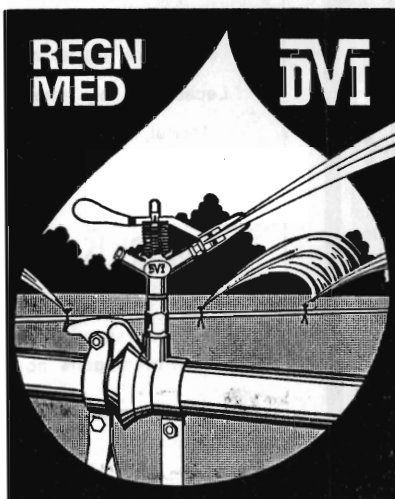
DET DANSKE HEDESELSKAB
B. Dalberg-Larsen Ernst Jensen

Ovenstående regnskab er i overensstemmelse med bøger og bilag, som jeg har revideret.

Viborg, den 31. juli 1969.

Revisionsfirmaet M. Grønning Mikkelsen A/S
FOLMER KRISTENSEN
statsautoriseret revisor

Bestyrelsen for Det danske Hedeselskab.
P. b. v.
A. Olufsen
formand

VANDINGSANLÆG

OMGÅENDE LEVERING

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- ★ fordi det er dansk arbejde

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 5 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19 . København V . Telf. (01) 15 03 50

FRØCONTORET
KOLDING

Telefon (055) 2 43 44

**FRØAVL
FRØHANDEL**

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på
lager. - Forlang tilbud.

»SOFIENLUND«
TEGLVÆRK

Tlf. Ulstrup (064 - 4 81 11) 10

ALT I CEMENT **VARER**

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør normer.
Hurtig levering - reel
betjening.

**TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI**
• Telefon 21 •

Sine forsikringer tegner man i

NORDISK ULYKKE

Grønningen 17 - København K

Telefon Min. 81 11

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærbro

Telefon Ans (068 - 7 91 11) 25

**PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE**

FYENS LANDMANDSBANK

ODENSE

Vestergade 33 - Telefon (09) 11 46 11

Åben 9.30-12.30 og 14-16, lørdag 9.30-12.30
Fredag til kl. 17. Udfører alle bankforretninger

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

løb har haft samarbejde med. Store problemer venter fortsat på deres løsning, vi har hertil fået gode tekniske hjælpemidler, men resultater nås kun ved et tillidsfuldt samarbejde på bredt grundlag. Til et sådant samarbejde tilsiger Det danske Hedeselskab sin medvirken.

Hedebrugets årsmøde 1969

I overværelse af omkring 80 medlemmer afholdt Hedebruget generalforsamling den 28. juli på Kongenshus.

Formanden, konsulent, folketingsmedlem *J. Foged*, Hammerum, nævnte i sin beretning, at der i 1970 vil blive udsendt en større beretning over det afsluttede arbejde. Forsøgene med dybdepløjning vil blive fortsat den planlagte forsøgsperiode ud, hvorefter de opnåede resultater vil blive behandlet i en afsluttende beretning. Ellers er Hedebrugets arbejde nu nået til vejs ende. Flittige mennesker har været medvirkende til, at man på hedeegnene har nået et højt stade ikke alene for landbruget, men for hele samfundet.

Som anerkendelse for værdifuld indsats for hedeopdyrkning eller for plantningsarbejde uddeltes 6 sølvbægre og for trofast arbejde for Hedebruget som formand gennem 25 år for en lokalforening 2 sølvbægre. De tildeltes følgende:

Birte og Chr. Eriksen, Ronnum, Skarrild. Karen og Chr. Ahle Madsen, Nr. Vium. Karen og Ernst Pedersen, Haderup. Louise og Therkild Madsen, Morsbøl, Grindsted. Kristine og Niels Eskildsen, Dal, Grindsted. Kristense og Aage Th. Pedersen, Sdr. Omme.

For 25 års virke som formand for en lokalforening fik Thomas Kællerup, Flejsborg, og Niels Peder Kristensen, Randbøl, hver et sølvbægre.

Ved uddelingen knyttede *Anton Clemmensen*, Ilskov, personlige bemærkninger til de enkeltes virke med motivering for hædersbevisningen.

*Hedebrugets formand,
konsulent J. Foged, Hammerum.*

Formanden takkede derpå alle, der har ydet bidrag til Hedebruget, og navnlig de trofaste slidere, der har udført en gerning, både dem i marken og de, der ledede arbejdet, og han henstillede, at man står sammen omkring Hedebruget, indtil arbejdet er sluttet. Foged sluttede sin beretning med at sige: Vi taler så meget om kultur uden egentlig at vide, hvad det betyder. Det er bonden, der med sin plov trak de første spor af kulturen. Dansk bondekultur er af høj karat. Tak fordi I har været med i dette arbejde. I skal værne om det, I har påbegyndt, og forsøge at lade det smitte af på jeres efterkommere.

Derefter blev regnskabet forelagt og vedtaget. Det balancerer med 76.392 kr. Legater og fonds udgør 184.230 kr.

Bestyrelse og revisorer genvalgtes.

Under det fælles kaffebord fik en række talere ordet.

Laurits Stigsen takkede for de gode minder, han har haft sammen med kollegerne i bestyrelsen. Direktør *Heick* bragte Foged en tak for den måde, han har forstået at tage overgangen til den nye tid på. Foreningen skal nu hvile i sig selv, højdepunktet i dets arbejde er uddeelingen af sølvbægre. *Anton Clemmensen* mindedes gamle dage, de dårlige tider i 30'erne, hvor det lille beløb, der kunne hæves for hedeopdyrkning, alligevel var kærkomment til at holde jul for. Direktør *Basse* fremhævede det samfundsnyttige arbejde, der er udført på heden. I hans sidste møde i 1962 med dr. Hasselbalch sagde denne: »Der skulle være alle muligheder for, at hedejorden, når den behandles rigtig, kommer på højde med de gode jorder.« De såkaldte karrige jorder har også sine fordele, de er billigere i indkøb, og de er billigere i drift, men alen skal brydes og reaktionstal og gødningstal være i orden.

Endnu talte flere, inden konsulent Foged sluttede af med på givnen foranledning at oplyse, at lokalforeningerne kunne få tilsendt de beretninger, de måtte ønske. H.

Vestjyllands Mergelforsyning

præsenterede under sin generalforsamling i Hillerslev den 8. juli de forskellige store udvidelser og nyanskaffelser, selskabet i det forløbne år har foretaget i og omkring det gamle kalkleje i Hillerslev. De mange repræsentanter og bestyrelsesmedlemmer fra hele Midt- og Vestjylland studerede med levende interesse det meget nyt, der var at høre og se.

Formanden, gårdejer *Trier Høj*, Vostrup, formede sin beretning som en oversigt over kalkhandelens udvikling og målsætning. Kalkforbruget var i stadig stigning, og interessen for at optage lån efter de muligheder, som mergel-

loven åbner til pari kurs, er meget stor. Der er heller ingen andre steder, hvor der på sådanne betingelser kan lånes også til fragt og spredning.

En forelagt oversigt over året fortalte, at *Hillerslev* i 1968 har leveret 24.000 tons kalk mere end i 1967, men desuden 47.000 tons til Synopal-fabrikken i Thisted, i alt 128.000 tons. Pr. 1. januar 1969 var alt udsolgt i Hillerslev, så der kun var ovntørningsanlægget at falde tilbage på. Et nyt tørningsanlæg blev derfor indkøbt — der skal nu kunne tørres 60 tons i timen i Hillerslev. Der er her også indkøbt en af de store skrabere mere.

I *Mjels* er der produceret 67.000 tons kalk mod 55.000 tons i 1967. Fra *Klaabygaard* er udkørt 29.000 m³ mergel og i *Damhuså* 65.000 m³ mergel.

Driftsregnskabet blev forelagt af gårdejer *K. Bloch-Nielsen*, Billum, og balancerede med 2.216.000 kr. med et overskud på 416.900 kr. efter afskrivninger på 206.393 kr. Statusregnskabet viste en balance på 3,64 mill. kr. De udestående fordringer udgjorde 2,06 mill. kr. Årets nyanskaffelser havde andraget 677.400 kroner.

På generalforsamlingen førtes en livlig diskussion om forskellige faglige spørgsmål

Alle valg var genvalg.

Nogle nyere svenske og norske erfaringer vedrørende skovgødskning

Af afdelingschef, dr. agro H. Holstener-Jørgensen

Gødskning af skov er moderne. Overalt i verden har man bemærket specielt de svenske programmer og navnlig det store selskab S. C. A.'s aktivitet (*Hagner og medarb.* 1966). Andre store selskaber rundt i verden følger trop og begynder at gøde (f. eks. på den amerikanske vestkyst). Ofte — for ikke at sige som regel — får man en begrundet mistanke om, at der næppe er forsøgsmæssig baggrund for sådanne aktiviteter. Sådanne mistanker bekræftes, når man diskuterer problemerne med forsøgsfolk. De føler sig iøvrigt ofte under et vist pres. Skovbruget forventer hurtigt at få svar på en række spørgsmål, som det tager tid at belyse gennem forsøg. Det er symptomatisk, at der i de seneste år er kommet en helt uoverskuelig litteraturmængde om gødskning i skov og beslægtede emner (se for eksempel *White og medarb.* 1957 og *Mustanoja og medarb.* 1965). Med regelmæssige mellemrum afholdes der kongresser og andre møder, som resulterer i omfangsrige publikationer (for eksempel TVA-publikationen og Int.

Kaliinstitut-publikationen). Samtidig søger gødningsindustrierne mange steder at pleje deres potentielle marked dels gennem økonomisk støtte til møder som de nævnte og de deraf følgende publikationer, dels gennem egne omfangsrige publikationer (*Brüning*, 1959, og *Baule og medarb.* 1967).

Her i landet har vi hidtil haft en relativt rolig udvikling; selv om skovbrugets praksis såvel som forskningen selvsagt ikke har været upåvirket af de udenlandske aktiviteter. Interessen er imidlertid i første omgang blevet kanaliseret ind i forsøgsbaner. Senest er der publiceret forsøgsresultater fra skovbrugsafdelingens landsdækkende forsøg (*Møller og medarb.* 1969). Statens forstlige forsøgsvæsen, Hedeselskabets plantageregulering og gødningsudvalget nedsat af den forstlige forsøgskommission har udlagt et landsdækkende net af gødningsforsøg i forskellige træarter til belysning af mulighederne for at gøde med økonomisk godt resultat i danske skove og plantager. Dette eliminerer imidlertid ikke fuldstændigt utålmodigheden i skovbrugets praksis, en utålmodighed, som næres gennem meddelelserne om, hvad der sker i praksis i vore nabolande. Det er på denne baggrund ganske interessant at være vidne til den seneste udvikling i Norge og Sverige, som den kommer til udtryk i et par nylig udkomne artikler.

Den senest udkomne svenske statistik vedrørende skovgødskning og forbrug af gødning til dette formål (*Holmen* 1969) viser to ting:

1. Dels en bemærkelsesværdig nedgang i det areal, som gødes pr. år.
2. Dels et skift i forbruget af gødningsstoffer fra urea til andre kvælstofgødninger.

Tabel 1 viser, hvor store højbundsarealer man årligt har gødet i Sverige i perioden 1962-68. Fra 1962 til og med 1966 har udviklingen været næsten eksplosionsagtig. 1966 blev imidlertid kulminationsåret, og 1968 viser en meget betydelig nedgang (godt 20 %). Hvis planerne for 1969 bliver fulgt, bliver der i 1969 kun tale om en mindre, yderligere reduktion.

Tabel 1. Gødet højbundsareal i Sverige i perioden 1962-68.

år	ha gødet
1962	4017
1963	5996
1964	11500
1965	40208
1966	106131
1967	100285
1968	81026
planlagt	78000

Holmen giver ingen endelig forklaring på nedgangen. Han nøjes med at antyde, at baggrunden kan være faldende vedpriser og en derfor følgende mindre interesse for at forøge produktionen.

Det er nyttigt at gøre sig klart, at nok er tabel 1's tal store målt med en dansk alen, men de er relativt beskedne for svenske forhold. Der er til dato gødet ca. 355000 ha skov i Sverige (inclusive mosearealer), og det er trods alt kun 1.5% af det produktive, svenske skovareal.

På højbund har man indtil nu næsten udelukkende anvendt kvælstofgødning. Urea har på grund af sin lave pris pr. kvælstofenhed og sit høje kvælstofindhold (lave transport- og spredningsudgifter) været den foretrukne gødning. I 1966 var kun 0.2% af den anvendte kvælstofgødning i anden form end urea. Siden er der sket en væsentlig ændring. I 1967 anvendte man 3% andre kvælstofgødninger, og i 1968 steg forbruget af andre kvælstofgødninger til 31%. Baggrunden for dette er, at man i flere og flere tilfælde har konstateret, at urea ikke har givet de forventede udslag. Dette sættes i forbindelse med et kvælstoftab, som efter svenske erfaringer først og fremmest forekommer, hvor moren er tynd. Man anbefaler derfor at undlade at anvende urea, hvor humuslaget er tyndt.

Det kan godt virke noget forvirrende på en at sammenholde denne anbefaling med en samtidig norsk anbefaling, som siger:

»På bakgrunn av de forsøk som er nevnt er det grunn til å reise tvil om riktigheten av å gjødsle humusrike marker med forholdsvis små mengder urea.« (*Overrein* 1969.)

Overrein er deltager i et norsk team, som arbejder med det videnskabelige grundlag for gødskning. Hans arbejde ligger overvejende på det jordbunds-biokemiske felt. De undersøgelser, som han beskæftiger sig med i den nævnte publikation, drejer sig først og fremmest om, hvad der sker med kvælstofgødninger i jorden. Han påviser, at under laboratoriebetlinger kan så meget som 2/3 af tilført urea-kvælstof blive bundet i et humuslag i løbet af 90 dage. Ammoniumkvælstof, som man for eksempel har i svovlsur ammoniak, bindes også i stor stil, mens bindingen af nitrat-kvælstof (for eksempel i kalksalpeter) er væsentlig mindre. Bindingen sker både ved rent kemiske processer (humusreaktion med ammoniak) og ved biokemiske processer (mikrobiologisk optagelse af kvælstoffet). Efter bindingen er kvælstoffet utilgængeligt for de højere planter. Det er et åbent spørgsmål, hvor længe det bundne kvælstof er tabt for træproduktionen. I forsøg har man konstateret, at mængden af bundet kvælstof stiger med humustykkelsen.

Både ved anvendelse af urea og ved anvendelse af ammoniumkvælstof må man iøvrigt regne med et varierende tab af ammoniak

til luften, når gødningen strøs ud over en bevoksning eller på jorden i en bevoksning.

Gødningskorn, som bliver hængende i trækroner eller i bundfloraen, er selvsagt udsat for større fordampningstab end gødningskorn, der kommer i direkte kontakt med den absorberende jordoverflade. Et tilsvarende tab af nitratkvælstof forekommer ikke.

Nu kan man ikke uden videre summere de omtalte bundne og tabte kvælstofmængder. Laboratorieforsøgene er mere akademiske end praktiske. I en bevoksning vil træerne optage kvælstof meget hurtigt efter tilførselen, og en tilført kvælstofmængde vil kun i kortere tid være tilstede i jorden og kunne bindes.

Ikke desto mindre er de omtalte undersøgelser og statistikker af betydelig interesse. Det bliver ganske spændende at se, om vi i virkeligheden er vidner til, at interessen for gødsning er på vej til at dø ud, og om det samme er tilfældet med interessen for urea, som er billig, højkoncentreret kvælstofgødning.

Bølgebevægelser i skovbruget er jo velkendte fænomener.

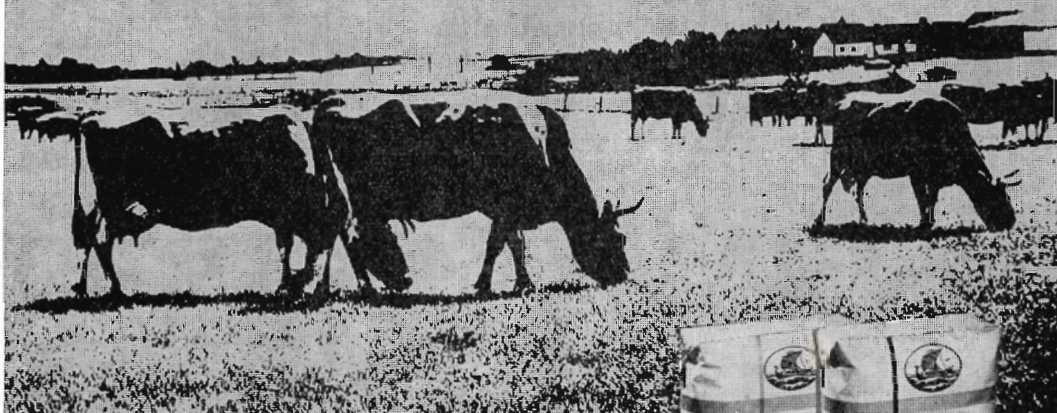
LITTERATUR

- Baule, H., und Fricker, C., 1967:*
Die Düngung von Waldbäumen. — München, 259 sider.
- Brüning, D., 1959:*
Forstdüngung — Ergebnisse älterer und jüngerer Versuche. — Radebeul, 210 sider.
- Hagner, S., Johansson, B., Saraste, J., och Åhgren, A., 1966:*
Virkesframställning genom skogsgödsling. — Svenska Skogsvårdsföreningens Tidskrift, 64: 101-171.
- Holmen, H., 1969:*
Skogsgödsling i Sverige. — Växt-närings-nyt, 25, 2: 27-32.
- Mustanoja, K. J., and Leaf, A. L., 1965:*
Forest fertilization research, 1957-1964. — The Botanical Review, 31: 151-246.
- Møller, C. Mar., Scharff, O., and Dragsted, J. R., 1969:*
10 years' fertilizing experiments in Norway spruce and beech representing the main variations in growth conditions in Denmark. — Forstl. Forsøgsv. Danm., 31: 85-278.
- Overrein, L. N., 1969:*
Nitrogengjødsling i skog. — Norsk Skogbruk, 15: 289-292.
- White, D. P., and Leaf, A. L., 1957:*
Forest fertilization. — World For. Ser. Bull. 2, Syracuse, pp. 305.
- Int. Kali-Institut, 1968:*
Forest Fertilization. — 38 Kolloquie foredrag, 379 sider.
- T. V. A., 1968:*
Forest Fertilization — theory and practice. — 38 Symposieforedrag, 306 sider.

GI' GRÆSSET GØDNING

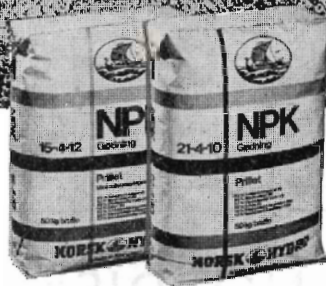
GI'
DET

NPK

Gi' græsmarkerne NPK - gødning straks efter slæt eller afgræsning, så sikrer De Dem stor produktion og en næringsstofbalance i afgrøden, som mindsker risikoen for græsforgiftning.

BESTIL DET NU

NORSK **HYDRO**

A/s De forenede Teglværker

EGERSUND - TELF. GRAASTEN 51713 OG 51714
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

**Sparekassen
Sjælland**

Frøviscentret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon 12 10 55 (kaldenr. 08)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 07 32 16 00

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 07 17 12 14

A/S N. SKYTTE

Træplanter til have og kirkegård,
mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg
Tlf. 12 01 01 Tlf. 13 40 40

Stort faveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

AVERTER

i

HEDESELSKABETS

TIDSSKRIFT

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (076 1) 195 og 1325

Alt i elektricitet

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

AKTIESELSKABET

NORDISK BRANDFORSIKRING

ALLE ARTER FORSIKRINGER

Grønningen 25 ★ København

CLOC

NR. SNEDE BETON- og CEMENTVAREFABRIK

▲ nr. 192 K. (K betyder frivillig kontinuerlig kontrol).

Alt i betonvarer!

Specialitet: GT rør, 1 m og 2 m længder.

STORT UDVALG I LANDBRUGSRØR m. og u. FALS

Bygge- og fundablokke samt havefliser

*Udlejning af: Gravemaskiner, dozere, rendegravere,
byggekraner m. m.*

TELF. 77 10 93

Lørdag LUKKET

TRONHOLM VÆGFLISER

hvide og farvede, i 2 størrelser:
151 × 151 mm og 108 × 108 mm.

SPHAGNUM (tørvestrøelse).

LYPI

grønpiller, fremstillet af frisk lucerne og græs.

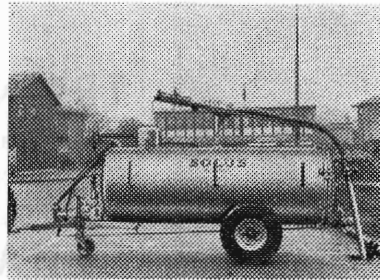
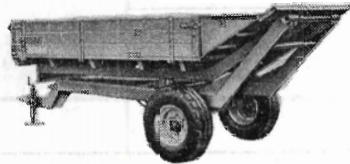
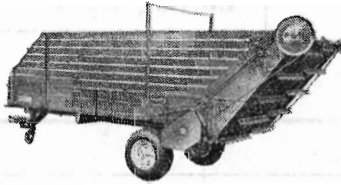
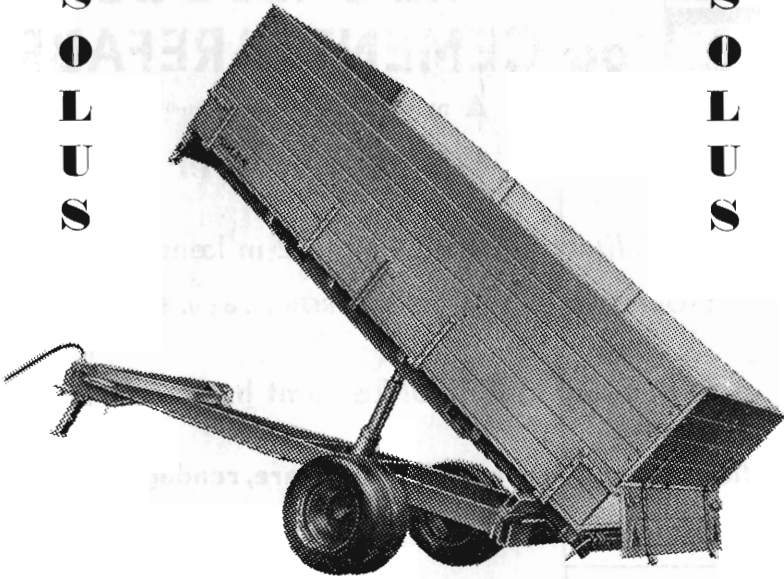
**PINDSTRUP MOSEBRUG
SAVVÆRK OG EMBALLAGEFABRIK**

v/ JOHS. F. LA COUR - PINDSTRUP

TELEFON (06) 39 61 00 - TELEX 4272

S
Ø
N
D
E
R
B
Y

S
Ø
N
D
E
R
B
Y

FABRIKATION AF: COMBI-VOGNE - LANDBRUGS- OG
INDUSTRIVOGNE UDEN ELLER MED HYDRAULISK TIP -
STALDGØDNINGSSPREDERE-GRØNTHØSTERVOGNE SAMT
DUMPERS - GØDNINGSTANKVOGNE OG SLAMSUGERE.

H. SØNDERBY & Co. - MASKINFABRIK

TARM . TELEFON: (07) 37 13 33*